

ЕФЕКТИВНА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

О.М. Олешко, аспірант

*Національна академія державного управління при Президентові України, Харківський
регіональний інститут*

У статті проведено аналіз явища корупції у системі державного управління регіональним розвитком, а також окреслено низку заходів щодо впровадження та ведення ефективної антикорупційної політики.

Корупція є однією з причин сповільнення процесу формування системи дієвого державного управління, оскільки ототожнюється із владою бюрократії у гіршому розумінні цього поняття та недосконалістю правового забезпечення механізмів боротьби із нею. Зокрема проблема поширення корупції в Україні криється, у великій мірі, саме на регіональному та місцевому рівнях. Прояви корупції на рівні регіональної системи державного управління обумовлюють і незадовільний стан розвитку підприємництва на місцевих, регіональних ринках.

Формування регіональної політики в алгоритмі виключно вертикальних владних відносин опосередковано призвело до зменшення прозорості та зростання корупційних проявів. Вплив корупційного фактору на вироблення та реалізацію регіональної політики вимагає зміни моделі державного управління регіональним розвитком в Україні. Нагальність такої потреби посилюється з огляду на визначення стратегічного курсу інтеграції України до ЄС, адже принципи регіональної політики Європейського Союзу вимагають від нашої держави встановлення нових форм співпраці у форматі «центр-регіон».

Типовими наслідками впливу корупції на систему державного управління регіональним розвитком є:

- поширення практики усунення територіальних громад від формування бюджетної політики та розробки програм територіального розвитку, що реалізуються регіональною владою за принципом ручного управління залежно від зміни поточної ситуації в країні;
- зростання нелегальних форм взаємодії між чиновниками та бізнес-сектором при визначенні об'єктів фінансування та здійснення державних закупівель;
- зловживання повноваженнями у користуванні місцевими ресурсами, насамперед земельними тощо [1].

У системі державного управління регіональним розвитком корупція найчастіше може проявлятися під час:

- надання ліцензій на право займатися виробничою чи підприємницькою діяльністю, дозволів на встановлення об'єктів роздрібною торгівлі чи засобів реклами;
- приватизації об'єктів державної власності (шляхом встановлення заниженої вартості об'єктів в інтересах окремих осіб, втручання у процес аукціону, створення штучних обмежень та перешкод для доступу до торгів тощо);
- визначення пільг, встановлення інвалідності, видання санаторно-курортних путівок, направлення для безкоштовного лікування чи оздоровлення; непрозорого ціноутворення на лікарські засоби; отримання права щодо переорієнтації навчальних закладів на контрактні форми навчання, організації платних навчальних курсів для абітурієнтів, втручання в роботу приймальних комісій чи безпосередньо в навчальний процес – у освітній, медичній та інших соціальних сферах;
- розпаювання земель, нецільового використання заповідних зон чи земель рекреаційного призначення, виділення земельних ділянок для приватного будівництва, виведення земель сільськогосподарського призначення тощо [1].

Не зважаючи на те що корупція є однозначно явищем негативним, існує також альтернативна думка західних вчених з цього приводу. У середині 60-х Самюель Хантінгтон, американський політолог, засновник та головний редактор журналу *Foreign Policy*, запропонував оригінальний погляд на корупцію. На його думку, корупція може мати позитивний економічний ефект, якщо система державного управління працює неефективно: у таких випадках корупція може стати корисною заміною верховенства права і працює як мастильний механізм для «іржавої» економіки.

На початку 90-х років ще один американський політолог, Девід Остерфельд, продовжив цю думку і запропонував розрізняти два види корупції – ту, яка обмежує економічні можливості, і ту, яка їх розширює. У першому випадку компанії можуть дати хабар, до прикладу, щоб захиститися від конкурентів, у другому – щоб «вмовити» чиновників не виконувати шкідливі для бізнесу закони або не давати їм можливість затягувати процедури і вставляти палиці в колеса бізнесу.

Перший вид корупції приносить шкоду. Ставлячи компанії в нерівні умови роботи, він заважає оптимальному розподілу ресурсів (перш за все грошових) серед учасників ринку. Другий вид, або «розширювальна» корупція, навпаки, допомагає ринку ефективно розподіляти ресурси і в результаті може прискорити економічне зростання.

Проблема України в тому, що тут спостерігається поєднання і першого, і другого корупційних типів, а отже модель такого роду не може бути прийнятною в наших умовах.

Враховуючи зауваження та висновки досліджень різних міжнародних експертних організацій, зокрема таких як ОЕСР (Організація економічного співробітництва і розвитку), Transparency international, ГРЕКО (Група держав проти корупції), з боку держави здійснюються кроки. Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001/2011 затверджено Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки. Метою Національної антикорупційної стратегії є зменшення рівня корупції в Україні шляхом усунення передумов її виникнення через упровадження превентивних заходів, зміцнення режиму законності, а також формування у суспільстві нетерпимого, негативного ставлення до корупції як суспільно небезпечного явища за допомогою спільних зусиль державних та громадських структур, за участю міжнародних організацій [2].

Постановою Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1240 затверджено Державну програму щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки. Зокрема в ній робиться наголос на тому, що відсутність єдиної загальнодержавної антикорупційної політики в Україні є однією з причин неефективного реагування держави та суспільства на загрозу корупції, рівень якої зростає протягом останніх років.

Проблему передбачається розв'язати шляхом об'єднання зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, науково-дослідних установ та громадських (неурядових) організацій, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямів антикорупційної політики [0].

Отже ефективна протидія корупції не можлива без розвитку демократії, широкого залучення громадськості на регіональному рівні. Успіхи у цьому напрямку, досягнуті в окремих регіонах, можуть стати вагомим доказом ефективності державної антикорупційної політики.

Значна роль у протидії корупції повинна відводиться системі державного управління регіональним розвитком, що має забезпечити активну участь громадськості у боротьбі з корупцією через:

- консолідацію приватного і громадського секторів та місцевої влади;
- розширення участі населення у процесах прийняття рішень (через проведення громадських слухань, громадських обговорень проектів нормативно-правових, в т.ч. регуляторних актів), посилення прозорості їх прийняття та оцінки виконанням через механізм громадських експертиз;
- забезпечення ефективного доступу населення до інформації та проведення заходів щодо інформування населення;

– поширення у суспільстві негативного ставлення до корупції; підтримки законності та прозорості у прийнятті управлінських рішень, що стосуються повсякденного життя людини;

– налагодження просвітницької діяльності з питань верховенства права, подолання правового нігілізму та підвищення правової культури населення.

Таким чином реформування системи державного управління є одним із визначальних напрямків на шляху подолання корупції. З метою реформування системи державного управління регіональним розвитком в антикорупційному напрямку необхідним є проведення низки заходів:

1. Подолання соціальних передумов корупції;
2. Подолання корупції у сфері надання публічних послуг;
3. Подолання передумов для корупції у системі місцевих бюджетів;
4. Здійснення ефективного громадського моніторингу та контролю за діяльністю органів державної влади.

Я наслідок зниження рівня проявів корупції на рівні регіональної системи державного управління має сприяти насамперед належному розвитку підприємництва на регіональних ринках, що в свою чергу є одним із факторів розвитку регіону.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. «Щодо протидії корупції в системі державного управління регіональним розвитком». Аналітична записка Національний [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/908/> .

2. Указ Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001/2011 «Про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки» [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Президента України – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/14092.html> .

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1240 «Про затвердження Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1240-2011-%D0%BF>.

Матеріали надійшли 28 лютого 2013 р.